

Tillsyn av barnskyddande förslutning 2023

Nationellt samverkansprojekt med Sveriges kommuner

Kemikalieinspektionen arbetar med att minska risken för att människor och miljö skadas av kemikalier. Vi är en statlig myndighet som kontrollerar att företag följer reglerna för kemiska produkter, bekämpningsmedel och kemikalier i varor. Vi prövar ansökningar om tillstånd för att sälja och använda bekämpningsmedel. För att främja god hälsa och bättre miljö utvecklar vi lagstiftning och andra styrmedel i Sverige, inom EU och internationellt.

Kemikalieinspektionen.

Artikelnummer: 511 484

Förord

Denna rapport beskriver ett nationellt samverkansprojekt där Sveriges kommuner tillsammans med Kemikalieinspektionen har kontrollerat barnskyddande förslutning på kemiska produkter i detaljhandeln. Kommunerna har kontrollerat produkter som fanns till försäljning i deras kommun, medan Kemikalieinspektionen följde upp kommunernas inspektioner högre upp i leverantörskedjan. Syftet med projektet har varit att skydda barn genom att säkerställa att produkter på den svenska marknaden har barnskyddande förslutning när det krävs, och genom att öka kunskapen om denna regel både hos kommuner och hos inspekterade företag.

Rapporten riktar sig i första hand till företag som säljer kemiska produkter och till myndigheter som arbetar med tillsyn av kemiska produkter. Projektet genomfördes av Kemikalieinspektionens tillsynsavdelning. Caroline Nilsson och Björn Jonsson har varit projektledare. Övriga projektdeltagare har varit Mana Ashja och Sunitharani Vijayalekshmi.

Tack till alla kommuninspektörer som deltog i samverkansprojektet.

Innehåll

Sammanfattning	4
Summary	5
1. Inledning	6
1.1 Om Kemikalieinspektionen.....	6
1.2 Fördelning av tillsynsansvaret för kemiska produkter	6
1.3 Därför kontrollerar vi barnskyddande förslutning	8
1.4 Regeln om barnskyddande förslutning	9
2. Metod	11
2.1 Projektets tidsplan	11
2.2 Projektets avgränsning	12
2.3 Kommunernas inspektioner	13
2.4 Kemikalieinspektionens inspektioner	14
3. Resultat	14
3.1 Resultat från kommunernas inspektioner	15
3.2 Resultat från Kemikalieinspektionens inspektioner	17
3.3 Inspekterade företag	17
3.4 Inspekterade produkter	17
4. Diskussion	18
4.1 Erfarenheter från tillsynen	18
4.2 Nationell samverkan effektiviserar tillsynen.....	20
4.3 Utvärdering av samverkansprojektet.....	20
5. Slutsatser	22
6. Råd till konsumenter och företag	22
6.1 Råd till konsumenter	22
6.2 Råd till företag som säljer kemiska produkter.....	23
Bilaga 1. Deltagande kommuner	24

Sammanfattning

Under 2023 genomförde Kemikalieinspektionen ett nationellt samverkansprojekt tillsammans med inspektörer från 60 av Sveriges kommuner. Projektets fokus låg på kontroll av barnskyddande förslutning i detaljhandeln. Totalt kontrollerades 673 återförsäljare av kommunerna, och 31 primärleverantörer av Kemikalieinspektionen.

Resultaten av kommunernas och Kemikalieinspektionens inspektioner visar att:

- Majoriteten av de kontrollerade förpackningarna i detaljhandeln hade inga brister gällande den barnskyddande förslutningen. Men projektet visade att det finns kemiska produkter på den svenska marknaden som saknar barnskyddande förslutning trots att det krävs.
- Det förekommer att kemiska produkter har en barnskyddande förslutning som uppfyller kraven enligt de regler som finns, men att den ändå inte verkar fungera som avsett. Enligt inkomna uppgifter från kommunerna gick många förslutningar att öppna som en vanlig kork.
- Det förekommer att produkter som inte är tänka att erbjudas allmänheten, och därför inte har någon barnskyddande förslutning, ändå finns till försäljning till allmänheten.

Syftet med kravet på barnskyddande förslutning är att minska risken för att barn skadas av vissa farliga kemiska produkter, och krävs för kemiska produkter som säljs till allmänheten och har vissa specifika faror som exempelvis frätande. Den barnskyddande förslutningen ska göra det svårare för ett litet barn att öppna förpackningen. Kravet är kopplat till standarder där det beskrivs hur förpackningarna ska testas.

Samverkansprojekt är en fortsatt uppskattad form av tillsynsvägledning till kommunerna, och bidrar till en mer effektiv och likriktad tillsyn. Genom att få in tips från kommunerna om bristfälliga produkter kan Kemikalieinspektionen dessutom prioritera tillsynsärenden där vi vet att det finns brister som behöver hanteras.

Projektet visar att det finns kemiska produkter på den svenska marknaden som inte uppfyller kravet på barnskyddande förslutning och att det finns ett fortsatt behov av marknadskontroll på området.

Summary

During 2023, the Swedish Chemicals Agency conducted a national joint enforcement project with inspectors from 60 municipalities in Sweden. The project focused on inspection of child-resistant fastenings in the retail sector. A total of 673 retailers were inspected by the municipalities, and 31 first-tier suppliers were inspected by the Swedish Chemicals Agency.

The results of the inspections carried out by the municipalities and by the Swedish Chemicals Agency indicate that:

- The majority of the inspected products in the retail sector did not have any deficiencies regarding child-resistant fastenings. However, the project showed that there are chemical products in the Swedish market lacking child-resistant closures, even though they are required.
- Some chemical products have child-resistant fastenings that meet the regulatory requirements but still do not function as intended. According to reports from the municipalities, many closures could be opened like a regular cork.
- It occurs that products not intended for the general public, and therefore lacking child-resistant fastenings, are available for sale to the general public.

The purpose of the requirement of child-resistant fastenings is to reduce the risk of children being harmed by certain hazardous chemical products. This requirement applies to chemical products sold to the general public that have specific dangers, such as corrosiveness. The child-resistant fastenings is designed to make it more difficult for a small child to open the packaging, and the requirement is linked to standards that describe how the packaging should be tested.

Joint enforcement projects continue to be an appreciated form of guidance to municipalities, contributing to more effective and consistent enforcement. By receiving information on non-compliant products from municipalities, the Swedish Chemicals Agency can prioritize cases where known deficiencies need to be addressed.

The project highlights the presence of chemical products in the Swedish market that do not meet the requirement for child-resistant closures, emphasizing the ongoing need for market surveillance in this area.

1. Inledning

1.1 Om Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionens uppdrag är att minska riskerna för att människor och miljö skadas av kemikalier. Vi är en myndighet under den svenska regeringen och vi arbetar i Sverige, inom EU och i världen. I vårt uppdrag ingår utveckling av lagstiftning och andra styrmedel samt att pröva ansökningar om tillstånd att få sälja och använda växtskyddsmedel och biocidprodukter. Vi har även tillsynsansvar för utsläppande på marknaden av kemiska produkter, bekämpningsmedel och kemiska ämnen i varor. Tillsynen riktar sig i första hand mot importörer och tillverkare men även återförsäljare i vissa fall. Vi ger också tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser i frågor som rör vårt område.

1.2 Fördelning av tillsynsansvaret för kemiska produkter

1.2.1 Kemikalieinspektionens tillsynsansvar

Enligt Miljötillsynsförordningen¹ har Kemikalieinspektionen bland annat tillsyn på primärleverantörers utsläppande på marknaden av kemiska produkter. En primärleverantör² är en tillverkare som släpper ut en kemisk produkt på marknaden, eller den som yrkesmässigt för in en kemisk produkt till Sverige i syfte att släppa ut den på marknaden. Som tillverkare³ räknas även företag som sätter sitt eget namn på produkter köpta från andra svenska leverantörer. Ett företag kan i praktiken både vara primärleverantör för vissa kemiska produkter och inte primärleverantör för andra kemiska produkter.

1.2.1.1 Marknadskontroll

Enligt miljötillsynsförordningen⁴ är Kemikalieinspektionen utsedd marknadskontrollmyndighet och har ansvar för marknadskontroll i alla leverantörsled och inte enbart för primärleverantörer. Kemikalieinspektionen fortsätter dock att fokusera sin tillsyn på primärleverantörerna. Det har vi beskrivit

---

¹ 2 kap 21 a § Miljötillsynsförordningen (2011:13).

² 1 kap 3 § Miljötillsynsförordningen (2011:13).

³ 1 kap 3 § Miljötillsynsförordningen (2011:13).

⁴ 2 kap 21 § pkt 4 Miljötillsynsförordningen (2011:13).

i Regeringsuppdraget⁵ om en stärkt och utökad marknads kontroll inom kemikalieområdet.

Marknadskontrollförordningen⁶ omfattar de flesta EU-förordningar som Kemikalieinspektionen ansvarar för som Reach⁷-, CLP⁸-, och biocidförordningen⁹. Eftersom barnskyddande förslutning är en regel i CLP-förordningen räknas därför den tillsyn som skett inom detta projekt som marknads kontroll.

1.2.2 Kommunernas tillsynsansvar

Enligt Miljötillsynsförordningen¹⁰ har kommunerna ansvar för tillsyn över företag som inte är primärleverantörer. Detta innebär att kommunerna endast ska kontrollera utsläppande på marknaden av kemiska produkter som levererats från ett annat svenskt företag.

1.2.2.1 Marknads kontroll

Kommunerna är inte marknads kontrollmyndigheter men de har i uppgift att utföra viss marknads kontroll. Om kommunen har ansvar för tillsynen över en verksamhet enligt 2 kapitlet 31 eller 32 §§ miljötillsynsförordningen (2011:13) ska kommunen även ansvara för kontrollen enligt marknads kontrollförordningen. Vilken kontroll, enligt Marknads kontrollförordningen, kommunerna ska utföra av till exempel kemiska produkter anges även det i miljötillsynsförordningen¹¹. Kommunerna ska bland annat utföra kontroll av att kemiska produkter och förpackningar uppfyller krav vid tillhandahållande på marknaden. Det innebär att kommunerna till exempel ska utföra kontroll av att förpackningen till kemiska produkter uppfyller kraven i CLP-förordningen. Detta omfattar kravet på barnskyddande förslutning.

---

⁵ Rapport 4/22: Regeringsuppdrag om en stärkt och utökad marknads kontroll inom kemikalieområdet: [Rapport 4/22: Regeringsuppdrag om en stärkt och utökad marknads kontroll inom kemikalieområdet - Kemikalieinspektionen](#).

⁶ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2019/1020 av den 20 juni 2019 om marknads kontroll och överensstämmelse för produkter och om ändring av direktiv 2004/42/EG och förordningarna (EG) nr 765/2008 och (EU) nr 305/2011.

⁷ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1907/2006 om registrering, utvärdering, godkännande och begränsning av kemikalier (Reach) och inrättande av en europeisk kemikaliemyndighet

⁸ Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1272/2008 om klassificering, märkning och förpackning av ämnen och blandningar.

⁹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 528/2012 om tillhandahållande på marknaden och användning av biocidprodukter

¹⁰ 2 kapitlet 31 och 32 §§ miljötillsynsförordningen (2011:13).

¹¹ 2 kapitlet 32 b § miljötillsynsförordningen (2011:13).

1.3 Därför kontrollerar vi barnskyddande förslutning

Enligt miljötillsynsförordningen¹² ska Kemikalieinspektionen ansvara för tillsynsvägledning till kommuner och länsstyrelser när det gäller utsläppande på marknaden av kemiska produkter. Kemikalieinspektionen ansvarar för att vägleda kommuner och länsstyrelser när det gäller tillsyn av återförsäljare som inte är primärleverantörer och som säljer kemiska produkter. Kemikalieinspektionen erbjuder därför kontinuerligt nationella samverkansprojekt med olika teman som en del av vår tillsynsvägledning.

Kemikalieinspektionen tar fram material och stödjer kommunerna som i sin tur gör inspektioner hos företag i deras kommun. Vi brukar fånga upp en stor mängd företag och produkter. En målsättning med samverkansprojekten är att jobba för likabehandling av företagen och en kostnadseffektiv tillsyn. Varje kommun behöver inte ta fram material och sammanställa kunskap om lagstiftningen på egen hand, utan vi gör en utbildningsinsats inom ett utpekad område och bidrar med vägledningsmaterial och checklistor.

Kemikalieinspektionen följer upp med egna inspektioner hos primärleverantörerna, utifrån de tips vi får in genom kommunernas inspektioner.

Under 2022 tog Giftinformationscentralen emot ca 26 500 frågor som gällde barn under 10 år¹³. Knappt hälften av dessa frågor gällde barn som smakat på kemiska produkter eller kosmetiska produkter. Majoriteten av frågorna gällde barn i åldersgruppen 1–4 år. Den vanligaste produktkategorin vars tillbud föranledde sjukhusvård var produkter som innebär risk för frätskada. Många av dessa produkter har ofta en sådan klassificering att det krävs barnskyddande förslutning, till exempel proplösare, ugnrensning, blek-/rengöringsmedel med natriumhypoklorit och avkalkningsmedel.

Syftet med barnskyddande förslutning är att göra förpackningar med vissa extra farliga kemiska produkter svåra att öppna för små barn, upp till ca 4,5 år gamla. Med tanke på att det verkar vara barn i just den åldern som ofta råkar ut för tillbud med kemiska produkter är det en viktig regel i CLP-förordningen.

---

¹² 3 kapitlet 6 § miljötillsynsförordningen (2011:13).

¹³ Giftinformationens årsrapport 2022, publicerad 2023-03-08 ([Giftinformationscentralen årsrapport 2022 - Giftinformationscentralen](#)).

Ett EU-gemensamt tillsynsprojekt¹⁴ om kontroll av barnskyddande förslutning utfördes under 2015. En rekommendation från det projektet var att fler myndigheter inom EU bör utföra kontroll av den regeln. Det med hänsyn till de stora brister som fanns inom det området. I rapporten från EU-projektet framgår att 17 procent av de granskade produkterna hade brister gällande barnskyddande förslutning.

I samma rapport lyfts det också fram att kunskapen bland företagen om denna regel är låg. Projektgruppen förordar därför att det är nödvändigt att lyfta fram problemen med barnskyddande förslutning till branschen.

Med det som bakgrund har vi därför valt fokusera på regeln om barnskyddande förslutning i detta projekt.

1.4 Regeln om barnskyddande förslutning

1.4.1 Vilka produkter ska ha barnskyddande förslutning?

Hur kemiska produkter ska förpackas regleras i CLP-förordningen. I CLP-förordningen anges att produkter med vissa faroklassificeringar ska ha en barnskyddande förslutning¹⁵. Några exempel på produkter som kan kräva barnskyddande förslutning är tändvätska, lampoljor och starkare rengöringsmedel. De produkter där barnskyddande förslutning krävs är märkta med följande faroangivelser enligt CLP-förordningen:

- Dödligt vid förtäring
- Dödligt vid hudkontakt
- Dödligt vid inandning
- Giftigt vid förtäring
- Giftigt vid hudkontakt
- Giftigt vid inandning
- Orsakar organskador
- Orsakar organskador genom lång eller upprepad exponering
- Orsakar allvarliga frätskador på hud och ögon
- Kan vara dödligt vid förtäring om det kommer ner i luftvägarna

---

¹⁴ Report, Forum Pilot Project on Child-resistant fastenings. Adopted at 16-06-2016. Forum-24.

¹⁵ Artikel 35.2 samt avsnitt 3.1 i bilaga II i CLP-förordning (EG) nr 1272/2008

Gällande kemiska produkter som är dödliga eller giftiga vid förtäring, hudkontakt eller inandning får dessa (med enstaka undantag) inte användas av privatpersoner utan särskilt tillstånd. Därför är det inte så vanligt att vi ser dessa märkningar på butikshyllorna bland konsumentprodukter.

Krav på barnskyddande förslutning gäller också för produkter som innehåller $\geq 3\%$ metanol eller $\geq 1\%$ diklormetan (metylenklorid)¹⁶.

Sammanfattningsvis är de vanligaste produkterna som finns konsumenttillgängliga i handeln och som kräver barnskydd de som är klassificerade som frätande och som aspirationstoxiska. Aspirationstoxiska produkter är sådana som till exempel kan orsaka kemisk lunginflammation om de kommer ner i luftvägarna.

Det finns ett undantag från regeln om barnskyddande förslutning för kemiska produkter som är klassificerade som aspirationstoxiska. Dessa behöver inte ha barnskyddande förslutning om de i stället säljs i en så kallad förseglad sprayanordning eller som aerosol. Förseglad sprayanordning innebär att sprejdelens ska sitta fast mot flaskan så att man inte kan avlägsna den.

1.4.2 Hur säkerställs det att förslutningen är barnskyddande?

Barnskyddande förslutningar kan se olika ut, lagstiftningen innehåller inga detaljkrav på design. De ska i stället vara testade och uppfylla vissa kvalitetskrav beskrivna i någon av följande standarder:

- SS-EN-ISO-8317, Standard för återförslutbara förpackningar
- SS-EN-ISO-862, Standard för icke återförslutbara förpackningar

En barnskyddande förslutning ska testas av laboratorier certifierade enligt ISO/IEC 17025 GLP (Good Laboratory Practices). För förpackningar som ska kunna återförslutas räcker det inte med en engångsspärr. Det kan dock vara tillräckligt för en icke återförslutbar förpackning, som alltså inte ska gå att stänga igen.

Laboratoriet tar fram ett intyg om överensstämmelse med standarden. Kemikalieinspektionen kan kräva att den som är ansvarig för att släppa ut produkten på marknaden redovisar ett sådant intyg. Kommunerna har enligt CLP-

---

¹⁶ Observera att det finns svenska regler som förbjuder försäljning av diklormetan till privatpersoner.

förordningen inte möjlighet att begära in intyget, utan det har endast den nationella myndigheten, det vill säga Kemikalieinspektionen.

Om det framstår som uppenbart att en förpackning är tillräckligt säker för barn därför att de inte kan komma åt innehållet utan hjälp av verktyg behöver det prov som avses i standarderna inte genomföras.

En barnskyddande förslutning innebär inte att förpackningen är omöjlig att öppna för ett barn, det ska bara vara svårare och ta längre tid. Även om förpackningen är godkänd enligt någon av standarderna så kan en del barn (upp till 15 procent av testpanelen) få upp den inom fem minuter.

Figur 1 Exempel på en barnskyddande förslutning

Figur 2 Exempel på när verktyg måste användas för att komma åt innehållet

2. Metod

2.1 Projektets tidsplan

2.1.1 Förberedande fas – vägledningsmaterial och uppstart

Den förberedande fasen pågick under januari-mars 2023. Under denna tid arbetade Kemikalieinspektionens projektgrupp med att ta fram skriftligt vägledningsmaterial såsom utbildningsfilmer, checklista för inspektion och mallar för skrivelser som kommunerna kunde använda till sina inspektioner. Alla Sveriges kommuner bjöds in att delta i projektet.

2.1.2 Operativ fas – kommunernas och Kemikalieinspektionens tillsyn

Kommunernas operativa fas pågick under april-juni 2023. Under den operativa fasen utförde kommunerna inspektioner hos återförsäljare av kemiska produkter, och Kemikalieinspektionen vägledde kommunerna främst genom att besvara frågor som de skickade in till oss. Vi vägledde också via telefon och genom att löpande lägga upp information på projektets webbplats.

Vid inspektionerna kontrollade kommunerna om barnskyddande förslutning fanns för de produkter där det krävs och om barnskyddet fungerade korrekt. Inspektörerna uppmanades att kontrollera flera exemplar av samma produkt.

I de fall det var uppenbart, eller kommunen var tveksam till om en produkt hade en korrekt barnskyddande förslutning, uppmanades de att skicka in tips om produkten till Kemikalieinspektionen.

Parallellt med kommunernas operativa fas började vi på Kemikalieinspektionen handlägga tillsynsärenden mot de primärleverantörer som kommunerna skickade in tips om. Dessa uppföljande inspektioner fortsatte även under hösten 2023 efter att kommunernas operativa fas var avslutad. I de flesta fall fick kommunerna återkoppling så snart som möjligt kring vad som blev resultatet av Kemikalieinspektionens tillsynsärende mot primärleverantören.

2.1.3 Rapporteringsfas

Kommunerna rapporterade in sina inspektioner till Kemikalieinspektionen via ett digitalt verktyg efter att de genomfört alla sina inspektioner inom projektet.

2.1.4 Avslutande fas

I den avslutande fasen (november 2023-februari 2024) analyserades data från kommunernas och från Kemikalieinspektionens egna inspektioner som sammanställdes i denna rapport.

2.2 Projektets avgränsning

Projektet avgränsades till att enbart handla om tillsyn av barnskyddande förslutning i detaljhandeln. Med detaljhandeln kan både butiker och grossister avses beroende på varifrån de köper sina produkter, men det troliga är att det mest är butiker som har inspekterats. Eftersom barnskyddande förslutning är en regel

som endast gäller för produkter som säljs eller tillhandhålls allmänheten så inspekterades butiker som säljer till konsumenter. I vissa fall säljer samma butik produkter både till konsumenter och till yrkesmässiga användare.

De kommuner som ville kunde även kontrollera andra regler när de gjorde sina inspektioner, men Kemikalieinspektionens fokus i tillsynsvägledningen inom det här projektet var på regeln om barnskyddande förslutning. Av både inrapporteringen och den efterföljande utvärderingen av samverkansprojektet har det framgått att flera kommuner har valt att även kontrollera andra regler när de ändå var på plats.

2.3 Kommunernas inspektioner

Kommuninspektörerna genomförde sina inspektioner genom att:

- Leta efter kemiska produkter i butiker som har en märkning som gör att det krävs barnskyddande förslutning,
- titta och skruva på förpackningen för att bedöma om den verkar ha en barnskyddande förslutning och om den fungerar som avsett samt
- i tveksamma fall fråga eller tipsa Kemikalieinspektionen om det bedömdes finnas brister med produkten.

Inspektionerna kunde genomföras antingen föranmälda eller oanmälda.

Kommunerna rekommenderades att titta och känna på flera exemplar av samma produkt för att på så sätt kunna lokalisera eventuella exemplar där den barnskyddande förslutningen inte fungerade som avsett.

Kommunerna rekommenderades att använda checklistan som Kemikalieinspektionen hade tagit fram för att notera vad de såg på inspektionen. Vi tog även fram rekommendationer på vad vi på Kemikalieinspektionen behövde för information från inspektionen för att på bästa sätt hantera tipsen från kommunerna. Det handlade till exempel om batchnummer och bilder både på etiketten och på själva förslutningen.

I de fall kommunerna hittade kemiska produkter som saknade barnskyddande förslutning beslutade de om miljöstraffavgift om 10 000 kr hos återförsäljaren.

2.4 Kemikalieinspektionens inspektioner

Kemikalieinspektionen genomförde sina inspektioner genom att:

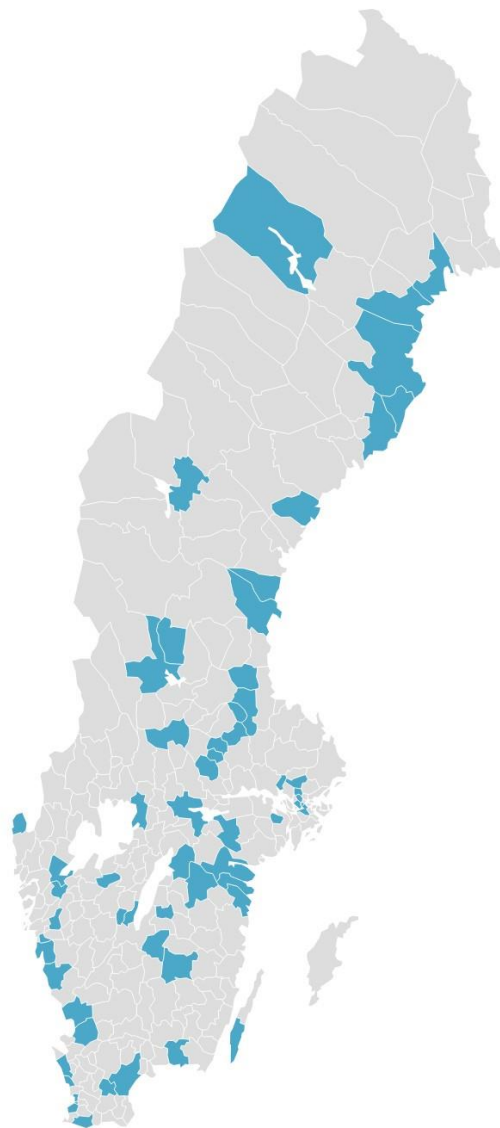
- Skicka ett inspektionsmeddelande till företagen som vi hade fått tips om från kommunerna. I inspektionsmeddelandet gavs företagen möjlighet att yttra sig över informationen som hade kommit in från kommunens inspektion och lämna information om huruvida förpackningen uppfyllde kraven i standarden för barnskyddande förslutning. Detta kunde de redovisa genom att skicka in ett intyg från ett certifierat laboratorium där det framgår att den barnskyddande förslutningen har provats och funnits överensstämmande med någon av standarderna, eller att den är av en sådan typ att den inte behöver provas enligt avsnitt 3.1.2 eller 3.1.3 i bilaga II i CLP-förordningen.
- Granska företagets yttrande och inkomna dokument.
- Om intyg enligt punkt 1 ovan fanns, men det ändå fanns indikationer på att den barnskyddande förslutningen inte fungerade som avsett efterfrågade vi ytterligare utredning från primärleverantören för att reda ut vad som kunde vara fel.
- Vid konstaterad brist fick företagen redovisa vilka åtgärder som genomförts gällande de produkter som redan hade släppts ut på marknaden.
- För primärleverantörer som hade sålt kemiska produkter utan föreskriven barnskyddande förslutning upprättade Kemikalieinspektionen en anmälan om misstänkt brott som skickades till polismyndigheten.

3. Resultat

Det var 86 av Sveriges kommuner (vissa av dessa ingår i kommunförbund) som anmälde intresse för att vara med i samverkansprojektet. 60 kommuner (vissa av dessa ingår i kommunförbund) deltog fullt ut i projektet och rapporterade in resultatet av sin tillsyn till Kemikalieinspektionen. Några kommuner angav att de skulle utföra inspektioner i egen regi senare under 2023. Några av de kommuner som inte var med i projektet uppgav att de inte kunde vara med på grund av resursbrist.

Samverkansprojekt Barnskydd 2023

Deltagande kommuner

Karta: Kemikalieinspektionen • Skapad med Datawrapper

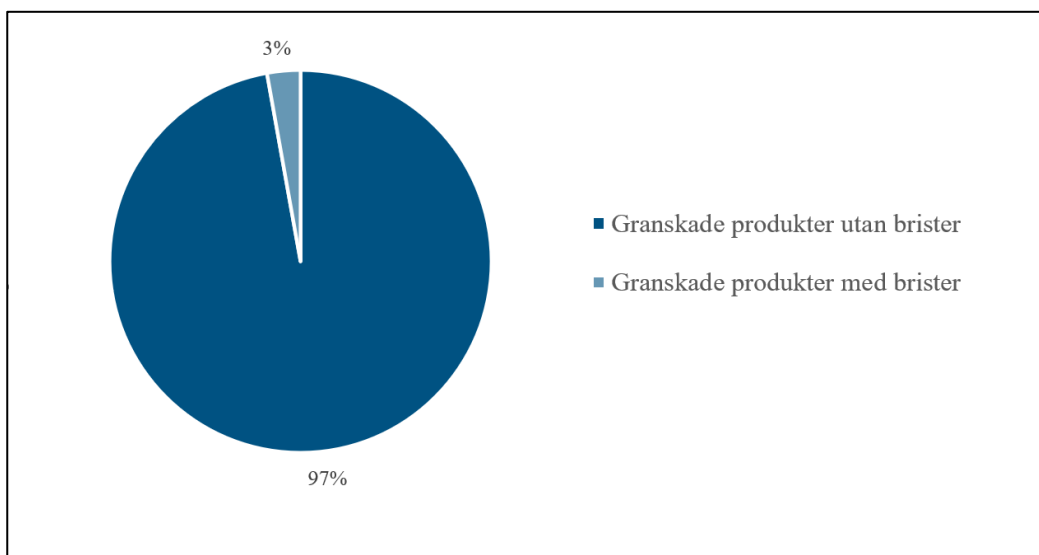
Figur 3 Kartan visar Sveriges 290 kommuner. De kommuner som är markerade i blått har deltagit i samverkansprojektet.

3.1 Resultat från kommunernas inspektioner

Totalt inspekterades 673 företag och 6381 kemiska produkter, varav 180 av dem var kemiska produkter med brister gällande barnskyddande förslutning. Samma produkt kan ha kontrollerats i flera kommuner så siffran för antalet produkter

behöver inte representera antalet unika produkter. Detta innebär att 3 procent av de kontrollerade kemiska produkterna hade brister i sin barnskyddande förslutning.

Figur 4 Andelen kemiska produkter med brist gällande barnskyddande förslutning

I inrapporteringen fick kommunerna även möjlighet att skriva kommentarer. Några av kommunerna uppgav att de granskade förpackningar där den barnskyddande förslutningen inte var aktiverad i butik. Uppfattningen från kommunerna som noterade detta var att dessa korkar fungerade som avsett efter att de blev åtskruvade ordentligt. I rapporteringen uppgavs också att det förekommer att kemiska produkter når allmänheten, trots att de är avsedda för yrkesmässiga användare. Det uppgavs också i rapporteringen från kommunerna att det verkar vara få verksamheter som har rutiner för att kontrollera att de förpackningar som kräver barnskyddande förslutning har det, och att den fungerar som avsett. Det uppgavs också att många verksamheter inte kände till vilken märkning på den kemiska produkten som kräver att förpackningen har en barnskyddande förslutning.

Några kommuner kontrollerade även andra regler i CLP-förordningen under sina inspektioner. Exempelvis kontroll av märkning och kännbar varningsmärkning.

3.2 Resultat från Kemikalieinspektionens inspektioner

Kemikalieinspektionen fick in 46 tips från kommunerna gällande brister hos olika produkter. Omfattningen av tipsen varierade, i vissa tips fanns det uppgifter om en kemisk produkt och i andra fanns det uppgifter om flera olika kemiska produkter. Tipsen prioriterades och tillsynsärenden startades av Kemikalieinspektionen.

3.3 Inspekterade företag

Eftersom en del av tipsen gällde samma företag och ibland även samma produkt så utförde Kemikalieinspektionen 31 inspektioner av primärleverantörer. Hittills har det upprättats anmälan om misstänkt brott för 12 av företagen. Dessa skickades vidare till polisen för vidare utredning.

För tre av företagen handlade Kemikalieinspektionens tillsyn om andra brister än barnskyddande förslutning. Det handlade om felaktig märkning eller avsaknad av kännbar varningsmärkning. Dessa brister är därför inte med i sammanställningen här nedanför.

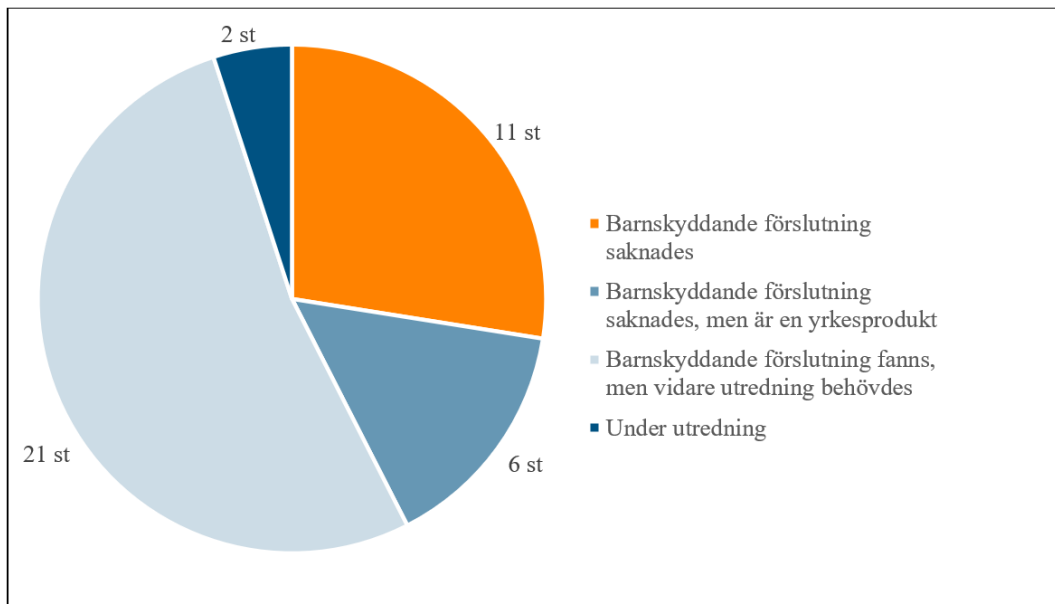
3.4 Inspekterade produkter

Totalt kontrollerade vi 40 kemiska produkter med avseende på barnskyddande förslutning. Två av produkterna är fortfarande under utredning.

Barnskyddande förslutning saknades för 11 av produkterna.

För 21 av de granskade produkterna kunde företagen uppvisa ett korrekt intyg för den barnskyddande förslutningen. Enligt inkomna uppgifter från kommunerna var de dock lätta att öppna. Det kunde till exempel vara så att de först inte behövde trycka ner korken och sedan vrida, utan den gick att öppna som en vanlig kork. Vi efterfrågade då ytterligare uppgifter från företagen där de fick utreda eventuella orsaker till det.

För sex av produkterna återkopplade primärleverantören att de enbart var avsedda för yrkesmässiga kunder. Därför fanns det ingen barnskyddande förslutning på de förpackningarna. I de fallen borde butiken aldrig sålt produkterna till konsumenter.

Figur 5 Antalet kontrollerade produkter fördelat på typ av brist.

Vid brister fick företagen redovisa vilka åtgärder de hade vidtagit gällande de produkter som redan hade släppts ut på marknaden. De produkter som saknade barnskyddande förslutning stoppades från försäljning eller åtgärdades.

I andra fall kunde det handla om att företagen informerade sina kunder om problemet med att korken behövde skruvas åt ordentligt för att fungera som avsett. I något fall hade förpackningen försetts med fel kork vid tillverkningen, och då skickades nya korkar ut.

4. Diskussion

4.1 Erfarenheter från tillsynen

4.1.1 Kommunernas inspektioner

Enligt kommunernas rapportering uppgick andelen produkter med brister till tre procent. Samma produkt kan ha kontrollerats i flera kommuner så siffran för antalet produkter behöver inte representera antalet unika produkter.

Av rapporteringen framgår inte hur många av produkterna som saknade barnskyddande förslutning helt eller om de hade barnskyddande förslutningen men där det behövdes vidare utredning kring funktionen.

Andelen brister på tre procent är samma som den andel brister gällande barnskyddande förslutning som framkom 2017 då vi hade vårt senaste samverkansprojekt om CLP-förordningen¹⁷.

4.1.2 Kemikalieinspektionens inspektioner

4.1.2.1 Vissa produkter saknade barnskyddande förslutning

Ungefär en fjärdedel av de produkter vi granskade saknade barnskyddande förslutning, trots att de skulle ha haft det. De produkterna stoppades för försäljning eller åtgärdades på annat sätt.

4.1.2.2 Produkter där intyg fanns men förpackningen ändå verkade lätt att öppna i butik

I ungefär hälften av fallen kunde intyg uppvisas om att förpackningen uppfyller kraven gällande barnskyddande förslutning. Enligt inkomna uppgifter från kommunerna verkade det som att flera av förslutningarna ändå var lätta att öppna. I flera fall uppgav kommunerna att förslutningarna verkade fungera efter att de skruvades åt. Liknande problem uppmärksammades även i det EU gemensammaprojektet om barnskyddande förslutning 2015.

Detta problem kunde gälla enstaka exemplar av en viss produkt, eller flera exemplar av samma produkt. Företagen behövde utreda vidare varför vissa förslutningar var lätta att öppna. De har till exempel gjort kontroller på sina lager och uppmanat sina kunder att de ska kontrollera produkter som står på hyllorna. Många företag har även fört dialog med sina tillverkare, om de inte hade egen produktion. Vi har fått det konstaterat i ett fåtal fall att förslutningen inte varit åtskruvad ordentligt i tillverkningen. Liknande exempel upptäcktes även i EU-projektet. I EU-projektet framkom dessutom att företagen i de fallen inte hade gjort kvalitetskontroller. Kemikalieinspektionen har informerat branschen om de påträffade bristerna under ett webinarium hösten 2023¹⁸ och vill även med denna rapport trycka på behovet av kvalitetskontroller av barnskyddande förslutning.

I de andra fallen har det inte gått att reda ut vad den eventuella bristen kan bero på. Det kan till exempel gälla att vi har fått in tips om att en förpackning av tre var lättare att öppna. I de fallen när de rörde sig om så få kontroller kan det finnas

---

¹⁷ Tillsyn 3/18: Märkning av kemiska produkter i handeln.

¹⁸ Aktuellt inom kemikalielagstiftningen, 9 november 2023 ([Aktuellt inom kemikalielagstiftningen - Kemikalieinspektionen](#))

många felkällor till den eventuella bristen. Det går då till exempel inte att utesluta att en kund kan ha öppnat förpackningen i butik, för att sedan inte återförsluta den ordentligt.

I EU-projektet uppges det att en relativt vanlig brist var att flera av intygen var utfärdade av laboratorium som inte var ackrediterade. Det problemet har vi inte stött på i vår tillsyn.

4.1.2.3 Produkter endast avsedda för yrkesmässiga användare

I några av våra tillsynsärenden återkopplade primärleverantörerna till oss att produkten vi fått tips om endast var avsedd för yrkesmässiga användare. Om inte kommunikationen kring detta är tydlig nedåt i leverantörskedjan finns det risk att produkter utan barnskyddande förslutning hamnar hos konsumenter. Liknande problem upptäcktes också inom EU-projektet.

4.2 Nationell samverkan effektiviserar tillsynen

Att genomföra nationella samverkansprojekt är en effektiv arbetsform då en stor del av Sverige täcks in och en större andel företag och produkter kan kontrolleras. Samtidigt höjer vi kunskapsnivåerna hos både deltagande kommuner och inspekterade företag. Det är också viktigt att utföra en harmoniserad kontroll så att företagen får en likvärdig bedömning när det gäller regeltolkningar och åtgärder. Det ska inte ha någon betydelse för återförsäljaren i vilken del av Sverige företaget är beläget.

Vi vill att en större andel av Sveriges kommuner ska delta i våra samverkansprojekt. Ofta är resursbrist en anledning som anges för varför det är svårt att delta. Ett viktigt stöd för att hjälpa kommuner att prioritera tillsynsområdet och för att utveckla tillsynsvägledningen kan vara den nationella strategin för tillsyn enligt miljöbalken.¹⁹ I övrigt har Kemikalieinspektionen svårt att påverka kommunernas resurser, mer än att som alltid försöka göra våra samverkansprojekt så effektiva som möjligt att delta i.

4.3 Utvärdering av samverkansprojektet

Alla kommuner som hade anmält intresse för att delta i samverkansprojektet gavs möjlighet att svara på en enkät för att utvärdera projektet. Utöver de som deltog i

---

¹⁹ [Nationell strategi för tillsyn enligt miljöbalken \(naturvardsverket.se\)](https://naturvardsverket.se)

projektet fick alltså även kommuner som anmält intresse men sen ändå inte deltog en förfrågan om att svara på enkäten. Vi fick totalt 51 svar på utvärderingen, varav 10 svar från kommuner som inte hade deltagit i projektet.

- 98 procent av kommunerna svarade att de är nöjda eller mycket nöjda med samverkansprojektet som helhet.
- Över 90 procent av de deltagande kommunerna svarade att de hade stor eller mycket stor nytta av Kemikalieinspektionens vägledningsmaterial.
- Över 90 procent av kommunerna uppgav att de kommer att ha nytta av erfarenheterna från projektet i det framtida arbetet.
- På en fråga om var de tyckte om att projektet var avgränsat till tillsyn enligt en regel svarade 75 procent av kommunerna att det var bra eller mycket bra, medan övriga inte var lika nöjda med det. Till framtida samverkansprojekt skulle vi kunna vara ännu tydligare med att det går att inkludera kontroll av andra regler än de som det var fokus på i projektet.
- Av de kommuner som inte deltog i samverkansprojektet så handlade svaren om personalbrist, tidsbrist och omprioriteringar på grund av resursbrist. Det är faktorer som är svåra att påverka för oss på Kemikalieinspektionen.

Vid förra samverkansprojektet, år 2017, som gällde tillsyn enligt CLP-förordningen deltog 117 kommuner. Anledningen till att färre kommuner deltog i detta projekt var resursbrist, som vi har fått det konstaterat i vår utvärdering. Vår bedömning kring att färre kommuner deltog i detta projekt tror vi också beror på:

- Att det tog ett år (mellan 2021 och 2022) för Kemikalieinspektionen att bli utsedd marknadskontrollmyndighet för lagstiftningarna inom vårt ansvarsområde. Under den tiden gav vi ingen tillsynsvägledning till kommunerna. Detta innebar även att vi gick ut med information om samverkansprojektet senare än vanligt.
- Alla kommuner hade inte uppdaterade taxor gällande marknadskontroll. Kommunerna finansierar oftast sin butikstillsyn (marknadskontroll) med timavgifter. För att kunna ta ut en avgift för sin tillsyn behöver de ha en taxa som medger det. Hur taxor ska vara uppbyggda och hur finansieringen av kommunernas tillsyn kan se ut, ligger dock utanför Kemikalieinspektionens rådighet.

5. Slutsatser

Kommunernas och Kemikalieinspektionens tillsyn visar att det erbjuds produkter på den svenska marknaden som saknar barnskyddande förslutning trots att de skulle ha haft det. Det har även visat sig att det finns produkter där företagen kunde uppvisa ett korrekt intyg, men där produkterna ändå var lätta att öppna. Detta kan bero på olika saker, men en viktig slutsats är att det behövs mer kvalitetskontroll i hela leverantörskedjan. Eftersom det har erbjudits produkter avsedda för yrkesmässiga användare till konsumenter, visar projektet även hur viktigt det är att föra vidare information i leverantörskedjan.

Problemet med barnskyddande förslutningar som inte fungerar har också uppmärksammats i tidigare projekt, och det är allvarligt att det över huvud taget förekommer produkter på marknaden helt utan barnskyddande förslutning. Både Kemikalieinspektionen och kommunerna behöver därför fortsatt ha fokus på barnskyddande förslutning i sin tillsyn. För att stärka marknadskontrollen kommer Kemikalieinspektionen att ha ett eget tillsynsprojekt hösten 2024 med fokus på kemiska produkter som säljs i detaljhandeln. Vi kommer även att fortsätta utveckla vår tillsynsvägledning på detta område.

Ett viktigt mål med det nationella samverkansprojektet har varit att verka för en enhetlig och effektiv tillsyn. Tack vare kommunernas inspektioner får vi in bra underlag om företag att gå vidare med i vår egen tillsyn. Ett samverkansprojekt leder också till att vi når ut med information om kemikaliereglerna till fler företag då kommuner som deltar i samverkansprojektet är spridda över hela landet. Kommunerna ger oss positiva omdömen i utvärderingen av samverkansprojektet, och dessa projekt kommer fortsatt att vara en viktig del av vår verksamhet.

6. Råd till konsumenter och företag

6.1 Råd till konsumenter

- Lita inte på de barnskyddande förslutningarna. Dessa förslutningar går fortfarande för barn att få upp. Det tar bara längre tid. Kom ihåg att skruva på korken ordentligt efter att du har använt produkten.
- Förvara farliga kemiska produkter oåtkomligt för barnen och se till att barn inte är i närheten när du ska använda produkterna, exempelvis tändvätska eller propplösare.

- Ett bra sätt att minska risken för olyckor är att överväga vilka kemiska produkter du verkligen behöver ha i ditt hem. Överväg om du behöver ha frätande propplösare i ett hem där det bor barn. Frätande propplösare kan orsaka mycket allvarliga olyckor som frätskador i munnen, i ögonen och huden. Därför har Kemikalieinspektionen beslutat att privatpersoner måste ha tillstånd för att få köpa och använda frätande propplösare. Det kravet gäller från den 1 januari 2025²⁰.
- Håll inte över farliga kemiska produkter till muggar, läskflaskor eller liknande. Det ökar risken för att någon får i sig produkten.
- Fungerar den barnskyddande förslutning på förpackningen du köper? Om inte, säg till personalen.

6.2 Råd till företag som säljer kemiska produkter

- Kommunikation i leverantörskedjan är viktigt. Om en produkt endast är avsedd för yrkesmässiga användare ska den inte erbjudas allmänheten i senare led.
- Intyg om att den barnskyddande förslutning är testad enligt en av standarderna ska kunna uppvisas för Kemikalieinspektionen.
- Det är viktigt att utföra kvalitetskontroller när flaskor fylls på och försluts så att det säkerställs att förslutningarna är ordentligt åtskruvade.
- Även butiker som säljer kemiska produkter behöver ha en kvalitetskontroll av förpackningarna.

---

²⁰ [Privatpersoner ska ha tillstånd för köp av frätande propplösare - Kemikalieinspektionen.](#)

Bilaga 1. Deltagande kommuner

Arjeplog	Norrköping
Avesta, Fagersta, Norberg	Nykvarn
Burlöv	Nässjö
Habo och Mullsjö	Piteå
Halmstad	Robertsfors
Helsingborg	Ronneby
Hudiksvall och Nordanstig	Sigtuna
Håbo	Skara
Hörby	Skellefteå
Katrineholm	Skinnskatteberg
Kramfors	Sollentuna
Kristianstad	Solna
Kristinehamn	Stockholm
Kungsbacka	Strömstad
Laholm	Söderköping och Valdemarsvik
Landskrona	Tranås
Lerum	Trelleborg
Linköping	Trollhättan
Lomma	Umeå
Ludvika	Upplands Väsby
Luleå	Varberg
Malmö	Vetlanda
Mora och Orsa	Vänersborg
Motala	Hofors, Ockelbo och Sandviken
Mölndals	Örebro
Mörbylånga	Östersund

Kemikalieinspektionen

Box 2, 172 13 Sundbyberg
08-519 41 100

Besöks- och leveransadress

Löfströms allé 5, 172 66 Sundbyberg

kemi@kemi.se

www.kemikalieinspektionen.se

KEMI
Kemikalieinspektionen